

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXVII. (21)

No. (štev.) 19

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

9. maja 1968

Tudi na to ne pozabimo

Na kaj?
V mesecu maju se spominjamo raznih jubilejev v naši davni pa tudi polpretekli zgodovini, lepih in poraznih, ki naj bi našli odmev v našem sodobnem mišljenju in delovanju. Tako sem jaz živel letošnji Tretji maj, ki sam po sebi ni po letih noben 'zaokrožen' jubilej, v nekem čudnem notranjem vznemirjenju: več dan mi je bdel pred očmi pred mesecem umrli vodja socialistov dr. Celestin Jelenc in mi držal pred oči Izjavo 3. maja iz l. 1945, kot do bi mi hotel reči: „Pa prihajajo na to, kar smo tedaj že mi naredili.“

Kdo in na kaj?
In mi je kazal članke po raznih časopisih, ki so izšli tik pred njegovo smrtjo ali pa že po njej. Da, tudi po njej, pa sem jih ta dan bral kot ponujene mi iz njegovih rok.

Bral sem zadnjo številko Smeri v slovensko državo, in se mi zdi, da naj bo to država — pogodbeni konfederacija med samostojnimi državami na našem jugu. Bral sem Slovenijo včeraj, danes in jutri, in dobil isti vtis. Vzel sem kot iz njegovih rok srbsko Našo reč (marca 1968) in videl, da tudi gibanje v domovini gre prav to pot. Tam piše: „Hrvatski in slovenski komunisti mečejo na dnevni red javnega pretrsa problem preustvaritve obstoječe federativno organizirane Jugoslavije v konfederacijo. Za Slovence in Hrvatite to ni noben problem več: ta razvoj je neizbežen. V vrašljanju je samo oblika in hitrost razvoja.“ Stvar gre torej tudi doma v to smer; in Srbi v emigraciji pravijo istotam da „kot demokraciji spoštujemo pravico Hrvatov“ toda, naj ne postavljajo mejá med državami — „brez nas“, to je Srbov. In Hrvat Radica v pomembnem članku, ki sem ga omenjal zadnjič, piše: „Reorganizacija Jugoslavije s pomočjo neke 'pogodbene ali nagodbene' konfederacije je edini izhod iz tragičnega položaja, ki more postati še bolj tragičen po Titovi smrti...“ če nočemo, da se zapletemo v novo meščansko vojno... (Hrvatska Revija dec. 1967).

Vse te revije, kot da sem jih prejel iz Jelenčevih rok, ki je vse tiskano redno prebiral in študiral ter si ustvarjal svoje mnenje o vsem. Zdelo se mi je, kot da bi rekel: „Srbi pod gotovimi pogoji (?), Hrvati in Slovenci — doma in v izgnanstvu se bližajo tja, kjer smo bili mi tretjega maja 1945 samo s to razliko, v kolikor je vmes posegel čas sam s svojimi spremembami okoliščin.“

In videl sem ga, da se je zatopil v spomin Tretjega maja, med katerega iniciatorji in glavnimi sestavljavci izjav je bil on sam.

Imel je v rokah Izjavo iz 29. okt. 1944 leta (med vojno!), ko se je ustanovil Narodni odbor za Slovenijo, in je v njej zahteval državnoopravno združenje vsega slovenskega ozemlja v narodno državo Zedinjeno Slovenijo, ta pa s federativno državo kraljevino Jugoslavijo, kot zvezno državo... itd, ter da sprejema Narodni odbor v svoje roke „pravice suverena in najvišje narodne oblasti“. In kdo je to NO za Slovenijo: združenje vseh predvojnih demokratičnih slovenskih strank po svojih legalnih političnih predstavnikih ter še s preko 200 predstavnikov kulturnih, gospodarskih, prosvetnih združenj ter posebej in na prvem mestu s soglašanjem škofa dr. G. Rožmana. In ker smo tedaj bili v času okupacije, smo to zgodovinsko listino podpisovali s psevdonimi. Kot prvi: „J. Andrej“ (škof Rožman), potem „Lovro Kmet“ (Bog. Remec SLS), nato „Janez Pesnica“ (dr. Pavel Pestotnik, 'liberalec') in „Gmajnar France“ (dr. C. Jelenc, socialist).

Ko pa so se tretjega maja zbrali pred vojno izvoljeni državni poslanci (večina), so sestavili tajni slovenski parlament in podali izjavo: „V smislu Atlantske listine in drugih svetanih izjav demokratičnih zaveznikov o svobodni odločitvi in demokratični ureditvi narodov Narodni Odbor za Slovenijo v odločilni in usodni uri za slovenski narod proglašá, da je za vse ozemlje, na katerem prebivajo Slovenci, ustanovljena narodna država Slo-

MOSKVA PRITISKA NA PRAGO

Med češkoslovaške komuniste, ki se bojijo za svojo usodo spričo sedanjega razvoja v državi, je prišla moda samomorov z obešenjem, odn. sedanjim komunističnim oblastniki, doslej še niso iznašli drugačnega načina usmrtnitve svojih tekmecev za oblast.

Prejšnji teden so spet namreč „našli obešenega“ šefa preiskovalnega oddelka komunistične politične policije v Pragi grala. Jožefa Počepičkega, pred njim pa sta si z vrhovo vzela življenje tudi Karol Holub, direktor velikih tovarniških podjetij Kdyn ter dr. Jožef Sommer, šef-zdravnik praških ječ, katere je komunistični režim polnil s političnimi jetniki.

Za Počepičkega sumijo, da je bil vmešan v Masarykovo smrt, Holub si je vzel življenje, ker se je ustrašil delavcev, ko so le-ti zahtevali njegov odstop vsled ploveverb v podjetju, dr. Jožef Sommer pa je ponarejal potrdila o smrtih političnih jetnikov.

Iz Moskve so prišla poročila, da je ZSSR začela izvajati silovit pritisk na novi češkoslovaški komunistični režim. Sovjetska vojska je v pripravljenosti na intervencijo v Češkoslovaški, če bodo to zahtevali „Moskvi lojalni komunisti“, kakor se je izrazil sovjetski general Aleksej Jepišev, šef politične sekcije sovjetske armade.

Gral. Jepišev je na partijskem sestanku 23. aprila v Moskvi izjavil, da „bo sovjetska vojska izvršila svojo dolžnost, če bo skupina zvestih komunistov na Češkoslovaškem zahtevala sovjetsko in drugih socialističnih dežel pomoč.“

Sovjetska zveza je v skladu z vsestranskim pritiskom na Prago ustavila tudi svoje pošiljke žita v Češkoslovaško. Češkoslovaška je iz ZSSR uvažala 40% svojih žitnih potreb.

Odnosi med Prago in Moskvo pa so se še poslabšali, ko je bivši češkoslovaški notranji minister Karol Bačilek obtožil bivšega sovjetskega predsednika Mikojana, da je bil direktno vmešan v znameniti komunistični proces proti nekdanjemu glavnemu tajniku češkoslovaške partije Slanskemu leta 1952.

Novi češkoslovaški komunistični režim je storil še to v očeh sovjetov nezazeleno potezo, da je preko praškega radia zahteval, naj bi vse socialistične države znova vzpostavile diplomatske stike z Izraelom, „ker je absurdno, da z Izraelom prelamljamo diplomatske stike, medtem ko jih nismo z Washingtonom vsled vietnamske vojne in tudi ne s Parizom vsled alžirske vojne.“

Spričo za svetovni komunizem neprikladnega razvoja dogodkov na Češkoslovaškem je Moskva „povabila“ na razgovore novega češkoslovaškega kom. predsednika Dubčka, ki je tja odpotoval še s štirimi svojimi strokovnjaki. Zahodni opazovalci so menili, da bo ZSSR ponudila Pragi med drugim tudi posojilo 100 milijonov dolarjev za dvig češkoslovaškega gospodarstva, pa se to, kakor je razvidno iz zaključnega poročila o sestanku, ni zgodilo. V poročilu češkoslovaška in sovjetska vlada izjavljata, da smatrata za „mujno nadaljnjo tesno sodelovanje med socialističnimi državami“ in da je bilo „označje med 24 urnimi razgovori odkrito in tovariško“. Opazovalci ugotavljajo, da v poročilu ni govora o „toplenu in prijateljskem“ odnosu na konferenci iz česar sklepajo, da se Praga in Moskva nista sporazumeli.

Minuli ponedeljek pa je za dva dni priletel v Moskvo še posebej češkoslovaški zunanji minister Juri Hajek na razgovore s sovjetskim zunanjim ministrom Gromikom.

Vietnam: predhodni razgovori v Parizu

Med Hanojem in Washingtonom je po več kot mesec dni trajajočem nihanju v neznanem prišlo do prvih uradnih stikov za začetek predhodnih mirovnih razgovorov o Vietnamu.

Ameriška vlada je pretekli teden pristala na zadevno konferenco na indonezijski vojni ladji v tonkinškem zalivu, pa je Hanoi tudi to indonezijsko ponudbo odklonil za nesprejemljivo. Nato je iznenada pristal na predhodne razgovore z Amerikanci v Parizu.

Ameriška vlada je ponudbo takoj sprejela in tudi severnovietnamski predlog, da naj se predhodni razgovori začne v petek, 10. t. m.

Razgovori bodo v palači za mednarodne konference v Parizu ter se Amerikanci pripravljajo nanje s svojimi protizahtevami. Iz Hanoja so namreč istočasno z odobritvijo Pariza za pred-

hodne razgovore tudi poudarili, da se bodo z Amerikanci sedaj razgovarjali samo o popolni ustavitvi bombardiranj Severnega Vietnama in o ustavitvi zseh drugih ameriških akcij proti Severnemu Vietnamu.

Amerikanci takih pogojev seveda ne morejo sprejeti, nenda bi jim vietnamski komunisti dali zagotovilo, da bodo tudi oni vsaj omejili, če že ne prenehali z vojaškimi akcijami proti Južnemu Vietnamu.

Da so vietnamski komunisti prav malo pripravljeni na ustavitev vojaških akcij proti Južnemu Vietnamu, so dokazali z novo splošno teroristično ofenzivo proti Saigonu in drugim južnovietnamskim mestom. Amerikanci gicer trdijo, da so ofenzivo pričakovali in da po učinkovitosti še zdaleč ne dosega novoletne gverilske ofenzive,

venija kot sestavni del demokratične in federativno urejene kraljevine Jugoslavije“ itd.

To je bilo l. 1945 tik pred zlomom, ko je bil tedaj „jugoslovanski kraljevski dinastični okvir“ prav tako nujno potreben za zunanje „zaveznike“, kot svoj čas „habsburški okvir“ v majniški deklaraciji. Zgodovina sama je črtala ta okvir, ostala pa je do danes zgodovinska resnica: 3. maj 1945 je svečano in legitimno razglasil ustanovitev slovenske države in ji postavil vse ustanove, ki so ji potrebne k suverenosti: predsedstvo države, vladó, in slovensko narodno vojsko.

Da: predsedstvo države Slovenije je bilo pravilno po poslancih v parlamentu izvoljeno in odobreno in ga je predstavljala triumvirat: B. Remč, dr. Pavel Pestotnik in dr. Celestin Jelenc; določena sta bila še predsednika vlade in poveljnik slovenske državne vojske. Ti prilastki formacije slovenske države so bili postavljeni, le imenovanje „ministrov“ je bilo določeno za drug dan. Do tega pa ni prišlo zaradi razmer in vlada ni prevzela delokroga. Ostalo pa je imenovanje predsedstva, predsednika vlade in vojske, ki se je pod nujnostjo razmer, ko so Rdeča vojska in

zahodni zavezniki dali oblast v roke Titu proti volji naroda, zlasti slovenskega, ki je s parlamentom tretjega maja to tudi na najboljši zakoniti način pokazal. Če bi bila šla Churchillova Invazija pravočasno skozi Slovenijo, bi bila narodna država Slovenija realizirana v taki zvezi in obliki — notranje socialni in zunanje pogodbeni — kakor je danes ideal vseh tistih, ki se bližajo temu cilju, pa zavestno pozabljajo na Tretji maj, kot da ga ni bilo v zgodovini...

Pa stoji v njej kot „za večnost zabita postava“, bi rekel pesnik.

Toda njegovi stebri padajo v grob. Na veliko soboto smo pokopavali dr. Jelencu, to „najbolj jasno glavo slov. emigracije“ (Klic Triglava). Na ta pokop sem mislil ves letošnji tretji maj in pišem te besede bolj Jelencu v spomin kot 3. maj. Poslovili smo se od zadnjega postavno izvoljenega člana predsedstva Države Slovenije, slovenske državne suverenosti. In ko smo ga pokopavali, smo pozabili na to. Mnogi niso vedeli, da smo v krsti, oviti v slovensko narodno zastavo, pokopavali ne le slovenskega politika, ampak — slovenskega državnika!

Tine Debeljak

Solo el partido tiene la libertad

El bloque comunista ya no es monolítico. A este resultado llegan todos los observadores del comunismo. Las ataduras de los estados satélites con el poder de Moscú se están rompiendo, siendo imposible a la Unión Soviética frenar el proceso. Los sucesos de los últimos tiempos en Rumania, Polonia y Checoslovaquia lo demuestran.

También el proceso interno en los satélites mencionados apunta hacia una liberalización. Las generaciones jóvenes ya no creen en el poder del comunismo para solucionar los problemas candentes de la humanidad. Hay demasiados ejemplos que les hacen ver la ineficacia del sistema.

Los gobernantes quieren frenar este proceso, canalizando todas las críticas y renovaciones solo dentro del cauce del Partido. Mucho está permitido, pero solamente dentro del partido y bajo su ojo avizor.

Lo mismo ocurre en Yugoslavia. En un discurso en el mes de marzo dijo Tito en Hercegovina: „En nuestra sociedad hay fuerzas invisibles, muchos grupos y grupitos, lo que muestra la inefectividad del partido y de sus miembros.“ Y seguidamente demanda Tito „la dura lucha contra todas las corrientes opuestas a nuestro progreso.“

A todos que no concuerdan con la política actual del partido y el régimen comunista, Tito les amenaza, diciendo: „No voy a permitir, que en cualquier campo de la sociedad, ni en la cultura ni en la ciencia, se afirme el monopolio de varios grupitos no incluidos en nuestra estructura democrática y opuestos a la política del partido comunista.“

O sea también en el futuro solo el partido tendrá monopolio sobre todo hacer, tanto cultural como político y económico.

Svoboda samo za partijo

Komunistični blok ni več monoliten. Do tega spoznanja prihajajo vsi opazovalci razvoja v komunističnih državah. Vezí, s katerimi so bili sateliti privezani na moskovske centralo, se rahljajo in Meskva kljub naporom tega procesa ne more zaustaviti. V zadnjem času to najbolj dokazujejo Romunija, Poljska in Češkoslovaška.

V teh državah samih pa gre tudi notranji razvoj v smer neke liberalizacije. Doraščajo namreč generacije, ki v komunizmu ne verujejo in prihajajo do spoznanja, da komunizem ne more rešiti perečih družbenih vprašanj. Preveč je dokazov, ki so tem generacijam dosegljivi vsak dan. Komunistične vlade skušajo zavzeti težnjo po liberalizaciji s tem, da skušajo ta proces kanalizirati v partijo samo. Marsikaj naj bi bilo dovoljeno, toda vse v okviru in pod nadzorstvom partije.

Prav isto se dogaja v Jugoslaviji. To dokazuje Tito, ki je 25. marca govoril v Trebišnici v Hercegovini, ko je poudaril, da je „v naši družbi delovanje nevidnih sil, raznih skupin in skupinic“, kar naj bi bila posledica „neučinkovitosti dela članov ZK, njenih organizacij in organov“. Zato zapoveduje Tito „dosleden in odločen boj proti vsem tistim težnjam in tokovom, ki teže za tem da bi zavrlí razvoj“.

Vsem tistim, ki ne soglašajo s sedanjo partijsko politiko in komunističnim režimom grozi Tito, da komunisti „ne bodo dovolili, da bi se na katerem koli področju družbenega življenja, tudi ne na področju znanosti in kulture utrdili ali ponavljali monopoli raznih skupin in skupinic, ki delujejo zunaj samoupravnih struktur in demokratičnih institucij proti politiki Zveze komunistov.“

Z drugim besedami: tudi v bodoče mora imeti monopol na vser ppanogah udejstvovanja, to je na kulturnem, političnem in gospodarskem področju samo komunistična partija.

vendar se je gverilec posrečilo povzročiti težko škodo mnogim ameriškim vojaškim postojankam v Saigonu in drugih utrjenih krajih.

Teroristično divjanje vietnamskih komunistov tokrat ni prizaneslo ne diplomatskemu osebu ne časnikarjem tujih časopisnih agencij v Saigonu. Gverilci so namreč v navalu terorja

ujeli in ubili zahodnonemškega odpravnika poslov ter štiri časnikarje svetovnih poročevalskih agencij. Iznačeno truplo zahodnonemškega diplomata so našli z zavezanimi očmi in strelom v čelo, kar pomeni, da so ga gverilci v kratkem procesu obsodili na smrt in ubili. Časnikarje pa so napadli iz zasede ter jih postrelili.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Arh. Julio Selastijan Billorou, državni tajnik za stanovanja, je v radijskem govoru prejšnji četrtek navajal, da živi v Argentini 500.000 družin v neprimernih stanovanjih, 700.000 v zelo slabih in 1.100.000 družin mora stanovanja deliti z drugimi. Vlada bo za rešitev stanovanjskega problema storila vse, kar ji bo sploh mogoče. Sama bo gradila nova stanovanja in hiše, na vso moč pa podpirala tudi privatno gradbeno delavnost. V ta namen bosta v najkrajšem času izdana zakon o tleh in zakon o urejevanju mest.

Skupina argentinskih častnikov je 9. t. m. na povabilo ameriške vlade odpotovala kot opazovalci v Vietnam. Na raznih bojiščih ter z ladij in letal bodo opazovali potek ameriških in južnovietnamskih vojaških operacij proti komunističnim gverilec ter uporabo najmodernejšega ameriškega orožja v boju proti severnovietnamskim komunističnim napadalcem. Argentinski častniki bodo ostali v Južnem Vietnamu okoli 22 dni.

V Argentini je po nekaterih provincah huda suša. Zlasti v provinci Buenos Aires. Prizadeto je živinorejstvo in poljedelstvo, ker živina nima zadostne pašne, zemlje pa zaradi suše tudi ni mogoče pripraviti za setev. Pred dnevi je velik del Argentine pokrival

tudi mrzel val, zaradi katerega je ponekod temperatura padla pod ničlo, kar je za sedanji jesenski čas nekaj izrednega. Listi so poročali, da tako hladnega vremena v tem času v Argentini ni bilo že 67 let.

V San Justu na področju Vel. Buenos Airesa so pristaši opozicionalne C.G.T. — Glavne delavske konfederacije — ki jo v glavnem sestavljajo peronistični in komunistični sindikati, skušali prvega maja prirediti kljub prepovedi javno zborovanje. Policija ga je s svojim nastopom preprečila. Zaradi izgrediv je v zaporu še vedno 29 oseb. Druga skupina sindikatov, ki sestavlja C.G.T. s sedežem v palači Glavne delavske konfederacije, ki jo nasprotna skupina C.G.T., proglašá za kolaboracionistično s sedanjo vlado, je 1. maja izdala proglas z zahtevami svojih sindikatov za ureditev političnih in gospodarskih razmer v državi. Katoliško delavstvo je imelo prvega maja kot navadno vsako leto na ta dan skupno sv. mašo.

Argentinsko vojaško letalstvo je svoj letalski park obnovilo z devetimi modernimi letali znamke Twin Otter, ki jih je naročilo v kanadski tovarni za izdelovanje letal De Havilland Aircraft.

ZENA IN NJEN SVET

Anica Kralj

Ob obisku

Kdor je bil v mestu Mendoza, rad pripoveduje, kako je to mesto lepo, polno sonca, posejano z drevedmi, obdano s slikovito okolico. Vse to sem sama doživela, ko sem v preteklih dneh obiskala tamkajšnje slovensko skupino naših družin. Pokrajina me je prevzela, toliko barvne krasote že dolgo nisem videla.

Moje zanimanje je pa veljalo predvsem našim sorojakom v tem kraju. V pogovorih s posameznimi skupinami žena, deklet in naraščajnic sem začutila iz njih sveže življenje: skrb za otroke pri materah, željo za novo rast pri dekletih. Pri vseh neverjetna radovednost za današnje probleme bodisi posameznika, družine ali tudi skupnosti. Pogovor je bil odkrit, domač in zaupljiv, naravnost ginjaivo pristen.

Rada bi bila notranje bogatejša, da bi bili moji odgovori globlji in tako zadovoljili toliko zdrave in plemenite radovednosti.

Veselo sem bila presenečena posebno pri dekletih nad lastnostjo, ki je danes tudi med nami že prava redkost: čut odgovornosti. Ne le, da se čutijo odgovorne za svoje dolžnosti doma in v skupnosti, to lastnost poudarjajo in gojijo med seboj, se trudijo zanj tudi zato, ker se bojijo, da bi zaradi tujega vpliva opesala.

Naravno, da so družine med seboj bolj tesno povezane kakor naše, ki jih včasih ločijo velike razdalje. Skupno nosijo vse prijetnosti, včasih tudi neprijetnosti celotne skupnosti. A prav prijateljska povezava, potrpežljivost in ljubezen posameznikov pomaga reševati še tako hude probleme, mimo katerih ne more iti nobena delavna skupina ljudi.

Ko sem čutila iz njih lepo zdravo naravno silo, sem pomislila: Buenos Aires še ni New York, a življenje v njem je našemu človeku vzelo že veliko dobrega, zdravega in naravnega.

Med vožnjo je bila moja sopotnica zelo zgovorna ženska. Ker raje poslušam kot govorim, mi ni bila v nadlego. Vdova, mati dveh sinov oficirjev, na katere je bila zelo ponosna, ji postajajo vsak dan bolj tuji.

„Včasih se mi zdi, da niso moji,“ mi pripoveduje. „Bili smo zelo povezani, danes pa govorita z menoj kakor s tujo žensko, ki nič ne razume in ki je za v kot.“ Ogorčena mi dokazuje, da je vendar še mladostna, negovana in, da njenih osemindeset let niso nikakoli ovira, ko se pripravlja na drugo poroko. „Saj sem videti kakor njihova starejša sestra. Pa mi pravijo: bi stari ne razumete nič. Dijo: mijo! Kakor bi bila stena med menoj in njimi!“

Moja sopotnica je mislila, da je to samo njen problem, ni vedela, da je to bolečina vsake družine in svetoven pojav.

Mladina se je v vseh časih upirala starejši generaciji: hotela je ustvariti nekaj boljšega. Tak upor je naraven, zdrav (Gregor Marafon: „Upornost je dolžnost mladine, ker je njen upor zakonitost“). Kar se pa danes godi v mladini, je nenaravno. Danes upor proti starejšim ni zato, ker bi hoteli kaj boljšega. Ne! Namen upora je: podržati, kar je starega. Ne graditi novo. Odpreti prepad med starimi in njimi. Ne bo kontinuitete, zato tudi ne novega življenja.

Če je upor zakonitost, potem ni rešitve v tem, da vzgojitelji zadušimo silo v mladih. Koliko je med nami mladih ljudi, ki imajo strte hrbtenice!

Na drugi strani pa smo dolžni opozarjati mladino, da v resnici ne gre

za upor, — vsak upor hoče ustvariti kaj boljšega — v današnjih mladinskih gibanjih tako tu, kakor v Evropi — opazimo, da gre v resnici za „razbitje“.

V eni izmed znanih knjig o mladinskem svetovnem vprašanju beremo, da danes prvič v zgodovini človeštva mladinska gibanja ne govorijo o bodočnosti. Kam naj to pelje, si lahko mislimo.

Brez kontinuitete, brez poslušanja starejših, — ki so vsaj tisti, ki jih je mladina začutila blizu, kot mlade — doslej vedno organizirali mladini nova pota v preteklosti — — — kam bo peljala pot?

In rešitev?

Res jih moramo imeti radi. To pa pomeni res vedeti, česa potrebujejo. Zato je potrebno, tudi če trpimo, dostikrat prelomiti z našimi ustaljenimi pogledi.

Tudi mladi, zlasti naša mladina, postavljena v dvojno okolje, trpi.

Moramo si med seboj pomagati!

Titovo neuspelo potovanje

Znano je, da je Tito o sebi prepričan, da je tako močna in vplivna politična osebnost, da mora odigrati pomembno vlogo tudi v mednarodni politiki in ne samo kot nosilec komunistične diktature v Jugoslaviji. Zato si je že pred leti nadel nalogo, da bi zrušil takoimenovane „neuvrščene“ države. Te naj bi bile poleg demokratskega in sovjetskega bloka držav tretji važni činitelji v svetovni politiki. „Neuvrščene“ države bi morale biti v resnici nevtralne, toda pod Titovim in Naserjevim vodstvom so se doslej v vseh važnih mednarodnih odločitvah postavljale vedno na sovjetsko stran in proti bloku demokratskih držav.

Tito je začel letos pripravljati novo vrhunsko konferenco „neuvrščenih“ držav. V ta namen je že sam delal obiske raznim azijskim državam. Odsel je celo v daljni Laos. V Afriko je pa poslal kot svojega odposlanca Kardelja.

V aprilu je bil Tito znova na potovanju. Tokrat ga je pot vodila na Japonsko. V deželjo evropejskega čiščenja je potoval z letalom. Spremljali so ga njegova žena Jovanka. Od Slovencev Ivan Maček ter Titov osebni zdravnik dr. Bogdan Breajl, iz Zagreba ter Beograda pa več vplivnih partijskih funkcionarjev. Iz Beograda je Tito odšel 5. aprila ter je naslednjega dne pristal z letalom v Novosibirskem. Dne 7. aprila so se zadržali še v Habarovsku, na tokijskem letališču je pa pristalo njegovo letalo dne 8. aprila.

Med enotedenskim obiskom na Japonskem je imel Tito razgovore s predsednikom japonske vlade Satom ter predstavniki političnih strank, sindikatov ter japonskega gospodarstva in industrije. Vsem je razlagal svoje politične koncepte, zlasti pa govoril o potrebi novega vrhunškega sestanka „neuvrščenih“ držav, ki da je nujen prvič sedanjega stanja v svetu. Na dnevnem redu tega sestanka naj ne bi bilo samo vietnamsko vprašanje, am-

pak soloh vsa vprašanja, ki čakajo na rešitev v svetu. Na tiskovni konferenci je seveda zornost solil pamet Amerikancem čez, da je že čas, da sprememo svojo politiko v Vietnamu“, častnikarjem pa nato priznal, da tudi on kot komunist zasleduje samo ta cilj, da zmaga komunistična stvar v svetu. To je povedal, ko je zatrijeval, da je včasih malo ogorčen, ko bere v nekaterih listih da Jugoslavija povzroča sramotne pomembne v Romuniji, na Češkem in drugod“. Odločno je poudaril: „Ponavljam, da so naši odnosi s socialističnimi državami, vstevši ZSSR, zelo dobri in bodo ostali dobri.“ Nato je pa še dodal, da je novsem razumljivo, da prihaja do sprememb toda pri tem je važno to, da je končni cilj vseh socialističnih držav uresničitev komunizma“. Z drugimi besedami povedano: vzpostavitev komunistične diktature na svetu.

Predsednika japonske vlade Satoja Tito seveda ni mogel pridobiti za vrhunsko konferenco „neuvrščenih“ držav. Zavrnil ga je na vljuden način z zatrjevanjem, da Japonska podpira vsa prizadevanja za ohranitev miru na svetu, toda odločno mu je dal vedeti, na kateri strani je Japonska, ko je na Titovo izjava o Vietnamu pribil, da je zasluga samo Združenih ameriških držav in ne Sovjetske zveze, da je vojno žarišče na Daljnem vzhodu ostalo omejeno samo na Vietnam.

Z Japonske je Tito 14. aprila odšel na obisk v komunistično Mongolijo ter je bil na petdnevem obisku v Ulan Batorju. Nosilec tamponje komunistične diktature Jumžagin Cedenbal je Tita proslavil kot „veterana in aktivista mednarodnega komunističnega in delavskega gibanja“. Iz Mongolije je Tita vodila pot v uzbekistansko glavno mesto Smarkand, odkoder je na povabilo iranskega šaha Reza Pahlevija odpotoval v Teheran.

Kot dober komunist, ki mu je zelo pri srcu stvar svetovnega komunizma,

Organizacija, pa naj bo še tako potrebna in kar najbolje zamišljena in urejena, zavisi končno od ljudi, ki jo sestavljajo. Če so ti zreli in svojim nalogam dostajli, bo organizacija ob upoštevanju organizacijskih načel uspevala. Če pa člani niso zreli, jim najboljša organizacija ne more nič pomagati. Neumnim še bogovi ne morejo pomagati, so rekli stari. Če smo Slovenci dobri organizatorji, kot nam večkrat pravijo tujci, bi morali najprej znati živeti v organizaciji. To življenje pa nujno predpostavlja neko zrelost, ki jo je sv. Tomaž Akvinski imenoval družabno pametnost. Ta pametnost se deli na dva cepa: biti mora v voditeljih in biti mora v članih. Voditelji morajo znati organizacijo voditi, člani pa morajo znati prave voditelje izbrati, nato pa se jim dati voditi v dobrobit organizacije. Pameti pa velikokrat manjka, zlasti še družabne, na obeh koncih. Zato ni čudno, če tudi najboljša organizacija vedno ne uspeva, vsaj toliko ne, kolikor bi mogla. Ali imamo slovenski izseljenci družabno pametnost? Brez dvoma bi nam zelo koristilo, če bi se v njej odlikovali. Naše življenje opazuje; zato pa si odgovorite sami, ali imamo družabno pametnost, ali je nimamo.

Dr. Alojzij Odar: Koledar Zbornik Svobodne Slovenije 1952, str. 42.

je svojo vrnitev iz Teherana v Beograd uredil tako, da ga je pot vodila preko Moskve, kjer je Brežnjevu in Kosignyu poročal o opravljeni nalogi za pripravo nove vrhunške konference takoimenovanih neuvrščenih držav, ki naj bi bila seveda pod nevidno patronanco Moskve.

Moral pa jim je priznati, da s svojimi tokratnim poslanstvom na Japon-

skem in v Iranu ni uspel, ker sta obe državi ostali še naprej trdno na strani demokratskih držav pod vodstvom ZDA.

Hudo pri Titovi mednarodno-politični megalomaniji je samo to, da jo morajo plačevati narodi Jugoslavije z milijonskimi in milijonskimi zneski, ki bi jih lahko uporabili za koristnejše stvari v državi.

Glasovalni stroj

Proračunska debata v parlamentih demokratskih držav je vsako leto najbolj zanimiva doba vsakoletnega parlamentarnega zasedanja. V njej imajo namreč poslanci priložnost, da vsestransko ocenijo delo vlade kot celote in ministrov posameznih resorov. Zato splošna proračunska debata traja dolgo. Po en mesec in tudi več, če je potrebno. Razprava o proračunih za posamezna ministrstva v poslednosti je dostikrat še bolj zanimiva, ker v vseh podrobnostih presoja delo političnih in gospodarskih ter socialnih resorov.

Tako je v demokratskih državah. Titova Jugoslavija ni taka država. In sedanja slovenska republika tudi ne. To nam med drugim zgovorno potrjuje razprava o republiškem proračunu dne 12. marca v Ljubljani. Za razpravo o republiškem proračunu, ki dosega višino 491 milijonov novih dinarjev, so imeli komunistični poslanci na razpolago samo nekaj ur. In o proračun izglasovali kot poslušen glasovalni stroj.

Strah pred Cerkvijo tudi na Hrvaškem

Versko življenje se je pod komunisti tudi na Hrvaškem močno poglubilo. Kakor v Sloveniji tudi tam ljudje odklanjajo komunistično propagandistično literaturo iz njihove liste, z vedno večjim zanimanjem in zavzetostjo pa segajo po katoliškem tisku, zlasti po listu Glas koncila.

S takim razvojem komunisti seveda niso zadovoljni. Zato so o tem pojavu razpravljali tudi v Zagrebu na sestanku republiške konference SR Hrvatske. Na njem so govorniki napadali kat. Cerkve in njeno duhovščino, čes, da se politično udejstvuje in posega v delavnost, ki je pridržana samo „državi in socialistični družbi“, t. j. komunistični partiji. Zlasti so partiji zaskrbljeni nad maraščajočim številom in razširjenost verskih publikacij, ker njihova

naklada mesečno presega nad pol milijona izvodov, t. j. število, ki ga nobena komunistična publikacija z vso državno podporo ne more doseči.

Ob teh ugotovitvah so komunisti kričali, presojali svojo delavnost ter prišli do samoobtožbe, da se je katoliška Cerkva mogla vrniti na številna področja predvsem zaradi pomanjkanja pobude takoimenovanih naprednih družbenih sil. Kot primer so navajali, da katoliške ustanove v Zagrebu vsak dan revnim glojem nudijo po 3000 obrokov jedi na dan.

Še večjo zaskrbljenost pa komunistom povzroča dejstvo, čes, da se je kat. Cerkva začela baviti z vzgojo otrok z najmodernejšimi metodami ter da je „močno navzoča med študenti srednjih šol in med akademiki“.

Boj za ohranitev naravne lepote Bohinja

„Za frontalni boj zoper 'povampirjeno komercializacijo'“

Za tak boj je v isti številki Dela nastopil Svetozar Ilešič iz Ljubljane ter se pridružil vsem, ki nastopajo ali bodo še nastopili zoper gradnjo hotela v Bohinju. Zahteva, da se je treba zoper to 'povampirjeno komercializacijo' in 'prostituiranje', ki se je tako na široko in na globoko zajedlo v vse naše življenje in ki niti nista čisto domačega izvora, še manj pa sta primerna za naš socializem, boriti načelno, stalno in dosledno na vsej široki fronti, ki se je začrnila v naše življenje, pa čeprav je včasih močno zapletena ali celo skrita v lepe okvirje. Samo tako nam bo morda uspelo, da taki pozni, če že ne prepozni protesti ne bodo več potrebni.“

Ogorčenje se širi naprej...

Delo z dne 19. marca t. l. je objavilo zopet dva prispevka, ki se nanašata na nameravano graditev hotela na Vrtovinu. Prvega je napisal Janez Lovše, drugega pa Pavel Kunaver.

Janez Lovše v sestavku „Pred graditvijo hotela v Bohinju“ upa, „da ne bomo šli na pot, ki bi bohinjski kot okrunila. Razvoj turizma v Bohinju naj bo v skladu z značilnostjo kraja in njegovega prebivalstva. Bohinj ne potrebuje šank-elite, venter na barskih stolcih in topoumnih denarnikov. Uvažanje mendenih manir in luksusa v Bohinju izpričuje med drugim slab okus.“

V „pripisu“ k temu članku uredništvo Dela navaja, da je dobilo še več drugih protestnih pisem; iz Maribora je n. pr. „protest“ podpisalo 195 bralcev lista.

Pavel Kunaver na podlagi števil, ki se nanašajo na Bohinjsko jezero, njegovo bližnjo in oddaljenejšo okolico ter števil o višini, dolžini in prostornini novega hotela, prihaja do zaključka, da bi novi hotel na Vrtovinu kvaril sedanjo harmonijo naravne lepote Bohinjskega kraja.

Prostitucija za razevet turizma?

V Delu z dne 20. marca sta bila objavljena zopet dva članka o novem hotelu. Prvega je napisal Janez Stašek iz Boh. Bistrice pod naslovom „Zdaj je čas“. V njem se zavzema za postavitev hotela, ker da bo z njim prišlo blagostanje tudi v ta kraj.

Drugi članek je pa napisala dr. Tatjana Zalokar iz Jesenice pod naslovom „Bohinj, zadnji čas je“. V njem z vsem ogorčenjem nastopa proti graditvi novega hotela. Čudi se, kako je kaj takega sploh mogoče, „ko je vendar bilo jezero zaščiteno“. Ugotavlja, „da se je v stari Jugoslaviji celo kraljeva družina morala umakniti v ozadje, danes pa...“ Vprašuje, „če bo morala res vsaka kulturna dobrina propasti pred 'polno mošnjo'. Ali smo tako daleč, da moramo oskrniti svojo zemljo in kletčepaziti pred denarjem tujcev?“ Zatem nadaljuje: „Mi smo gostoljubljen

narod, želimo, da pridejo tujci, naj pride čim več turistov vseh narodnosti zato, da bodo našli neoskrnjen prelep del sveta in da bo slava tega bisera slovenske zemlje šla po vsem svetu. Vsakdo, ki želi naravnih lepot in miru, ostane v Bohinju in uživa. Tisti, ki išče razne zabave in močno življenje v barih, gre drugam. Naj gre na Bled, v Opatijo, morda se tudi v Kopru kaj najde“. Zamerja turističnim delavcem, da so se odločili za ta hotel, misleč, da bodo „zanj pridobili najbogatejše inozemce, tiste, ki v svojem denarno mogotnem življenju že več mi vedo, kaj bi še počeli, da bi jim minili dnevi in noči. Zato naj bi jim mi v Bohinju nudili dneve in nočne zabave, bar s primernimi užiki ženske za zabavo moškim — prostitucijo za razevet turizma. Naš človek naj to ponižno gleda, se klanja in se veseli, da mu bo priletel tudi kak dinar. In vse to v biseru Slovenije, v kraju, ki je po zakonu zaščiten. Nihče nima pravice, da na tako nizkoten način uničuje našo lepo Slovenijo.“

Spričo takoj splošnega ogorčenja nad nameravano skrutitvijo z zakonom zaščitenih naravnih lepot v Bohinju, je za letošnji nameravani začetek gradnje hotela Lev na Vrtovinu v Bohinju preložen na poznejši čas. V tem času bo pa seveda morala zavzeti do takoj spornega vprašanja z dalekosežnimi posledicami stališče sedanja vrhovna komunistična oblast v Sloveniji t. j. skupščina SRS.

I Z T E D N A V T E D E N

V Čilu je dr. Frei prejšnji teden nepriznava presnoval svojo vladno. Za ministra za narodno obrambo je imenoval upokojenega armadnega generala Tulija Marambio. Do tega imenovanja je prišlo zaradi nezadovoljstva, ki se je začelo pojavljati med pripadniki oboroženih sil zaradi slabih plač in je prav zaradi tega mnogo mladih častnikov že odšlo iz vojske v privatne službe. Dr. Frei ima na drugi strani še vedno težavo tudi s stavkami raznih sindikatov. V delni stavki so n. pr. še vedno še poštari, električarji, in učitelji. In to že nad 40 dni.

Jorge Pachero Areco, urugvajski predsednik, je prejšnji teden imenoval novo vladno. Vsi ministri pripadajo vladni stranki colorado. Ob imenovanju nove vlade je predsednik države izrazil željo, naj bi ista v resnici vladala in ne samo upravljala državo.

Francisco Caamaño Deno, dominikanski polkovnik in v zadnji državljanski vojni v tej državi vodja skupine konstitucionalistov ter poznaši dominikanski vojaški zastopnik v Londonu, je na Kubi ter je za ubitim dr. Guevara prevzel vodstvo komunističnih gveril po posameznih državah Južne Amerike.

Francisco Quesada, bivši kubanski častnik, po rodu pa baje Argentinec, je v Srednji Ameriki izjavil, da pripravljajo ustanovitev oborož. protikomunističnih skupin za boj proti kuban-

skemu kmunističnemu diktatorju Castru. Zatrjuje: „Če komunisti prejema pomoč v denarju in orožju od vseh strani na svetu za rušenje demokratskih vlad in za vzpostavlanje svojih diktatur, zakaj je ne bi smeli prejemati protikomunisti za boj proti komunističnim nasilnikom in za ohranitev ter za obrambo svobode in demokracije!“

Egiptovski Nasr je te dni zatrijeval, da je vojna z Izraelom neizbežna. Enake izjave dajejo tudi izraelske vojaške in civilne osebnosti, ki tudi ne izključujejo obnove bojev z Arabci, slednji zlasti vojaško parado dne 2. maja ob 20 letnici obstoja Izraelske države v arabskem delu Jeruzalema. Smatrajo za izraelsko izzivanje. Varnostni svet ZN je Izraelu soglasno odsvetoval omenjeno vojaško parado v Jeruzalemu, pa se Izraelci na njegov poziv sploh niso ozirali. Med tem so v Egiptu imeli plebiscit, na katerem so volilni upravičenci skoro 100% odobrili Naserjev politični in vojaški program. Ta med drugim predvideva osvoboditev od Izraelcev zasedenega egiptovskega področja.

V Münstru v Zahodni Nemčiji so zaključili skoro dvestoletni proces proti petnajstim biv. nacistom zaradi umora 120.000 poljskih Judov v Stanislavu v Galiciji. Tri obtožence so pa obsodili na smrtno ječo, osem na večletno prisilno delo, ostale so pa oprostili.

Novice iz Slovenije

Fakultetni odbor Zveze študentov na filozofski fakulteti v Ljubljani je 10. aprila pripravil večer slovenskih zamjskih pesnikov. S Koroške so brali svoje pesmi Niko Barle, Gustav Jamush, Boro Kostanek in Miško Maček, s Primorske pa Filibert Benedetič, Marko Kravos in Miro Tuta.

V Sloveniji je bilo v l. 1967 152.100 televizijskih naročnikov, tako, da odpade en televizor na vsake 11 prebivalcev. V Hrvaški pride televizor na 15,3 prebivalcev, v Srbiji na 20,7, v Makedoniji na 21, Črni gori 37 in v Bosni ter Hercegovini na 38,5 prebivalcev. V vsej državi je pa bilo lani 1.014.100 televizorjev. Radijskih naročnikov je bilo lani v Sloveniji 513.200. Od prejšnjega leta se je dvignilo za 66.100. V Sloveniji odpade radijski aparat že na 3,3 prebivalca, v Hrvaški na 5, v Srbiji na 7, Makedoniji na 8,9, v Bosni in Hercegovini na 10,9 in v Črni gori na 11,7 prebivalcev. Vseh radijskih naročnikov je bilo leta 1967 v Jugoslaviji 3.115.000.

Ravnatelji v Slovenskem narodnem

Priznanje Maroltovi knjigi

V Trstu izhaja revija „Literarne vaje“, ki jo ureja prof. Martin Jevnikar. V februarški številki letošnjega leta je urednik lista prof. Jevnikar napisal oceno knjige Marjana Marolt „Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška“. Po prikazu in razčlenjevanju vsebine knjige zaključuje prof. Jevnikar oceno takole:

„Marolt pripoveduje preprosto, naravno, nazorno in realistično, na način, ki so ga nekoč uporabljali, vendar pa ne dolgočasno. Dogodke niza drugače ob drugega kakor jagode pri rožnem vencu, brez napetosti, presenečenj, pričačkanj ali večjih psiholoških poglavitov. Življenje se pisatelju kar samo izliva izpod peresa, včasih se pri posameznih dogodkih ustavi nekoliko dalj časa, drugič manj, zato posamezna poglavja in oddelki niso enakomerno porazdeljena. Tri poglavja (84 strani) je posvetil avtor rojstvu in ženitvi, ves ostali del knjige (212 strani) pripravljanju na smrt, o čemer pravi v geslu: „Na srečno smrt se pa dober kristjan pripravlja zelo dolgo: če ne od rojstva, pa od ženitve naprej.“

Največja odlika je v tem, da je vse pripovedovanje podano v veselih, včasih prav humorističnem tonu. To blaži življenjske težave, ki so bile sicer dostikrat bridke, brezupne, a so se kar nekako same go sebi razrešile v zadovoljiv konec. Prav zaradi tega optimizma in nasmeja je delo redkost v slovenski literaturi, o kateri je Cankar svoje čase dejal, da se ne zna smejati. Marolt se zna na različne načine smejati. Nedolžno in naivno, a tudi hudomušno in ironično.

Brez dvoma je „Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška“ lep napredek v primeru z Maroltovim prvim romanom „Zori, noč vesela“ (Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires, 1956).“

Dvajseti občni zbor Družabne pravde

Na delavski praznik dne 1. maja je imela Družabna pravda v Slovenski hiši svoj dvajseti redni občni zbor. Pred občnim zborom je za žive in mrtve člane Družabne pravde daroval sv. mašo msgr. Orehar.

Ob 10 je začel občni zbor v prisotnosti generalnega direktorja msgr. Kunstlja in direktorja msgr. Oreharja predsednik Lojze Erjavac. Pred prehodom na dnevni red je urednik D. P. Maks Jan s kratkim govorom podelil spomin nedavno umrlega velikega in plemenitega socialnega delavca dr. Celestina Jelencu, ki je bil socialist, toda vedno do skrajnosti tolerant, velik demokrat in iskren prijatelj Družabne pravde. Navzoči so za pokoj njegove duše izmolili Očenaš. Predsednik Erjavac je je nato v kratkih besedah spomnil treh važnih obletnic in sicer 100-letnice ustanovitve prve delavske organizacije na Slovenskem (bila je to grafična organizacija). 50-letnice zloma Avstrije in ustanovitve prve slovenske vlade ter 25-letnice ustanovitve domobranstva.

Sledila so poročila odborikov. Tajnik Rudolf Smersu je podal pregled dela, opravljenega v pretekli poslovni dobi. Poudaril je, da je posebno skrb posvečal odbor vprašanju, kako razširiti list Družabno pravdo med slovenske sezonske delavce, ki delajo po raznih evropskih državah in tudi med slovenske dijake, ki študirajo po raz-

gledališču. Po določilih zakona o možnosti ponovne izvolitve direktorjev so bili izvoljeni ravnatelji v Ljubljanski operi, drami, gledališkem muzeju in gledališkem ateljeju. Za mesti ravnatelja drame in muzeja sta se pojavila samo po en kandidat, za mesto gledališkega ateljeja sta bila 2, za mesto ravnatelja opere se je pa potegovalo 5 kandidatov. Gledališki svet je 25. marca izvolil za ravnatelja opere dirigenta Boga Leskoveca, za ravnatelja drame je bil ponovno izvoljen Bojan Štih, za ravnatelja gledališkega muzeja Dušan Moravec in za ravnatelja gledališkega ateljeja ing. arh. Ernest Franz.

V Ljubljani je umrl prof. Salih Baljić. Pokopali so ga na pokopališču pri Sv. Križu dne 6. aprila. Rajni prof. Salko Baljić je bil v predvojni Jugoslaviji dolga leta poslanec dr. Spahove Jugoslovanske muslimanske organizacije. S Slovenci je imel vedno dobre

SLOVENC V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Osebnosti

Poročila sta se v cerkvi Fatimske Marije v Martinezu v soboto, 27. aprila Rudi Ribnikar in gđ. Ana Marija Monteforte. Priči sta bili nevesti njen oče Bartolomé Monteforte, ženinu pa njegova sestra gđ. Eva Ribnikar. Novoporočencema želimo mnogo sreče na novi življenjski poti.

† Jože Zorko. Iz domovine je prišlo sporočilo o smrti Jožeta Zorka, biv. poselnika in delovodja, opekarne Treppo v Brezicah. Dnevi življenja so se mu iztekli dne 13. aprila, zadnje zemsko bivališče je pa dobil 15. aprila na breziškem pokopališču. V San Martinu pri Buenos Airesu žaluje za njim njegov sin Franc, vsa leta delavni član odbora Slovenskega doma v S. Martinu z ženo go. Ivanka roj. Kržič in otroki. V domovini pa pokojnikova žena Frančiška roj. Lapuh, sinovi Jože z družino, Milan in Miran ter hčerke, Micika, Reška, Fanika in Jožica z družinami, sestre Anka, Terezija, Tončka, Rozalija in Pepca z družinami. Vsem ob hudem življenjskem udarcu izrekamo globoko sožalje, rajni pa naj mirno počiva v lovači zemlji.

BERAZATEGUI

V soboto dne 27. aprila je nas v našem domu obiskal gen. dir. slov. dušnih pastirjev msgr. Ignacij Kunstelj v spremstvu dir. slov. duš. pastirjev v Argentini msgr. Antona Oreharja in našega kateheta pred. g. Jožeta Guština.

Hoteli smo mu pripraviti slovesen sprejem, kakor se spodobi našemu najvišjemu cerkvenemu dostojanstveniku.

Ob glavnem vходу sta bila postavljena mlaja z venci ter slovensko in argent. zastavo. Med njima pa je bil slavalok z dobrodoščo: „Prisrčno pozdravljen.“

Že dolgo pred šesto zvečer se je zbrala vsa naša srenja, da pričaka in spozna velikega gosta. Točno ob napovedani uri je zabrnelo in skozi vhod je zapeljal avto. Vsi navzoči so pozdravili gosta z viharim ploskanjem. Ob vstopu skozi slavalok je msgr. Kunstlja pozdravila predsednica deklškega odseka v narodni noši gđ. Jelka Puc-

nih evropskih šolah. Na ta način je dana možnost, da delavci in dijaki spoznajo krščanski socialni nauk in spozajo komunistične zmote ter morejo doma opraviti važno delo. Žal, da ima Družabna pravda premalo sredstev za uspešnejše vršenje tega propagandnega dela. — Nato je poročal blaginjak Franc Tomazin o finančnem položaju organizacije in njenega lista. Urednik Maks Jan je potožil, da mu pri listu manjkajo sodelavci, zlasti iz Evrope. Poročilo sta podala še upravnik Jože Jonke in organizacijski referent Janez Šest.

Na letos izpraznjena odborniška mesta so bili izvoljeni za podpredsednika Franček Korošec, za tajnika Rudolf Smersu, za vodjo organizacijskega odseka gđ. Barica Jan, za vodjo finančnega odseka Janez Šest. V nadzorstvu sta gg. Magister Albin st. in Luka Milharčič, predsednik razsodišča pa je dr. Jože Dobovšek.

Z občnega zbora so bili poslani pozdravi: predsedniku Narodnega odbora za Slovenijo dr. Mihi Kreku, kardinalu Caggianu in vsem slovenskim časopisom.

Msgr. Kunstelj se je ob zaključku zahvalil za povabilo na občni zbor, poudaril pomembnost vsega organiziranega dela argentinskih Slovencev ter prosil navzoče, da naj svoje delo nadaljujejo kljub vsem težavam.

zveze. Med vojno ga je verjetno prav zaradi tega poslal dr. Pavelić kot hrvaškega konzula v Ljubljano. L. 1945 se je pred komunisti umaknil v Italijo, odkoder so ga komunisti dobili nazaj ter obsodili na večletni zapor, v katerem je veliko pretrpel ter skoro izgubil vid. S Slovenci se je po vojni tudi družinsko povezal ter je njegova hčerka Zlata poročena s Šoukalom. N. p. v m.

Umrli so. V Ljubljani: Silva Levičnik, Ivan Makuc, Anton Bučer, žel. upok., Ivanka Kraljič, Frančiška Mošnikar roj. Ložur, dipl. inž. Jože Miklavžič, znanstveni svetnik v p., Antonija Laznik roj. Erbežnik, Poldo Perme, žel. upok., Anton Belič, upok., Andrej Habjan, Valerija Kamenšek, ađ. v p., Jože Platner, dipl. inž. arh., Marjona Makuc, Alojzij Kern, žel. up., Karol Huss, dipl. inž. arh., Franci Pugetelj, netalurski tehnik, Angela Drovec roj. Rebernik, Stane Kranjec, upok., Andrej Kralj, žel. upok., Ivanko Mohorič, Frančiška Kušar roj. Šepin,

kova v spremstvu predsednika odseka SFZ Friderika Štrbenca in dveh deklic prav tako v narodni noši. Po prisrčnih pozdravnih besedah je gđ. Jelka izročila visokemu gostu slovenski šopek.

Takoj zatem so berazategui slavic zapeli dobrodoščo spoštovanemu gostu. Po sprejemu so se vsi podali v dvorano, kjer je g. msgr. opravil sv. maši ob asistenci gg. msgr. Oreharja in Guština.

Med pridigo nas je g. msgr. pohvalil v našem prizadevanju ter nas prosil in naročil, da se sploša storiti še več, če je treba, da se ohranimo mi, posebno pa naša mladina — naša; se pravi verna in slovenska.

Po maši je bila kratka akademija na čast g. msgrju. s pozdravnim govorom predsednika našega doma g. Jožeta Vidmarja. Sledilo so prijetne deklaracije naših najmlajših: Tinčka, Pavlinke, Janike, Nežike, Magdice in Marice.

Za tem po so nastopili zopet naši slavičji v prijetno presenečenje vseh.

Po akademiji je sledila okusna večerja v lepo okrašeni dvorani, ob vestni postrežbi naših deklet.

Dolgo smo ostali v družbi g. msgr. Kunstlja in naših prijateljev — vse do pozne noči in kar ni hotelo biti konca vprašanju in pripovedovanju dogodkov iz te naše, dolge, dolge poti.

Ob odhodu pa je zopet zaorila pesem odhajajočemu gostu v pozdrav, ki jo je za to priložnost priredil pevski dir. g. Jože Omahna.

Kakor eden smo bili edini naročilu, ki je še iz dvorane klical odhajajočemu gostu:

Msgr. povejte po svetu, da tu še vedno utripa slovensko srce!

SLOVENSKA VAS

Likof ob novem Hladnikovem domu

Hladnikov dom v naši vasi je v grobem dograjen. V prostorni dvorani so že položeni granitni mozaiki. Društvena okrepčevalnica že nekaj tednov pridno deluje. Tudi kuhinja, knjižnica, pevska soba in drugi prostori, kjer bo tudi slovenski šolski pouk, so že pod streho. Društvo Slovenska vas je porabilo prejšnjo nedeljo zaradi tega za tradicionalni „likof“, ki se je ob smrekovem vrhu na najvišjem delu stavbe, vršil tudi nekaj v domovini vsakokrat, ko je bila neka hiša do vrha v grobem dograjena.

Bil je to v prvi vrsti praznik vaščanov, kateremu so se pa pridružili tudi mnogi rojaki iz južnih predmetov Buenos Airesa, katerim je naša vas naravno zbirala, in kulturno sredstvo, na tudi mnogi drugi iz bolj oddaljenih predmetov, ki se vesele napredka naše vasi. Ob desetih je bila po namenu društva Slovenska vas darovna sv. maša z globoko pridro rev. Fr. Sodje CM. Za zunanje goste je bilo nato v novem domu prirejeno skupno kosilo, med katerim so si podelili prostornost in modernost Hladnikovega doma.

Ob 13.30 so si gostje imeli priliko podeliti poslušala novega Misijskega zavoda, ki sicer še ni popolnoma dokončan, toda že služi svojim namenom. Sodobna razdelitev prostorov zavoda, obiskovalcem razložil rev. Franc Sodja CM. Gostje niso mogli prehvaliti stavbe, ki ji je na raznih slovenskih arhitektovalnih izdelanjih domači gradbeniki in obiskovalci iz celotne Slovenije, na končnem podjetju, ki je kakor je znano, končano naslednje prejšnjega Slovencev doma in ga začelo preurejati v industrijske namene. Ob tej priliki je gostom razložil nedolžnost eden izmed gospodarstev končarskega podjetja. Močilo so videti tudi majhno razstavo umetnosti, s katerimi bi podjetje začelo. Na željo mnogih gostov, ki so se na prireditvi močilo videti, je bil obisk končarskega podjetja, ki je bil obiskovalcem omogočil, da so videli, kako se delo končarskega podjetja od 15 milijonov novcev dovoli, že skoraj 12 milij-

Pogreb ge. Anice Rode

težo preizkušene slovenske katoliške žene in matere zadela slovensko javnost, je pričala množica rojakov, ki jo je prihajala kropiti na njen dom v mestu Lomas del Mirador, molit za pokoj njene duše ter izražati sožalje njenemu možu g. Ivanu in njegovim otrokom ter ostalim sorodnikom.

Pogreb gospe Anice Rodetove je bil v torek, 30. aprila. Molitve za rajno jo izmolil na njenem domu direktor msgr. Anton Orehar ob asistenci gg. župnika Gregorija Maliha in dr. Alojzija Starca, nakar so jo prepeljali v Slovensko hišo. Sv. mašo zadušnico je imel msgr. Anton Orehar. Po evangeliju se je od rajne poslovil s toplimi besedami, ki so razodevale bol vseh ob smrti te mlade žene. V tolažbo njeneinu možu, g. Ivanu, njegovim štirim otrokom, sestram in ostalemu sorodstvu je med drugim navajal vsebino pisma, ki ga je prejel od rajnega škofa dr. Rožmana ob smrti svoje matere. V njem mu je rajni škof pisal, da bo imel odlej pri Bogu kot največjo priprošnjico še svojo mater. Tako priprošnjica pri Bogu bo odsej ga. Anica za svojega moža, prav tako pa za vsakega svojega otroka, za svoje sestre in za vse svoje drage. Nato jo je prikazal kot zgledno katoliško ženo in mater, ki je vse križe življenja nosila s tako potrpežljivostjo in vdanostjo, kakršno more dati samo globoka vera. „Če bi mo-

jonov pesov vpisanega kapitala. Med tem je bilo že vpisano v trgovski register in ga čakajo samo še malenkostni formalni uradni postopki za začetek rednega poslovanja.

Ob treh popoldne se je začel družabni del prireditve ali „likof“ v pravem pomenu besede. Kulturni del prireditve je obstajal iz telovadnega nastopa mladcev SFZ pod vodstvom g. Franca Sašnika, gđ. Marice Sušnik je pripravila nastop mladenk, ga. Marija Berčič-Crisculijeva pa rajanje najmlajših v narodnih nošah. Otroški pevski zbor je pod vodstvom ge. Zdenke Jan zapel več narodnih pesmi. Razumljivo je, da to suho nastevanje programskih točk noče biti njih ocena. Isto je dalo prisotno občinstvo z navdušenim odobravanjem vsega, kar je mladina te vasi ta dan pokazala. Izkazati pa so se seveda hotele tudi gospodinje, ki so pripravile tako veliko izbiro jedilnega lista, kakršnega v Lanusu še zveza ni bilo. Tudi kakovost jedi in pijače, kakor tudi cene — vse je bilo v zadovoljstvo navzočih. V družabnem delu prireditve so ob poštovnem sodelovanju domačih godbenikov, kakor tudi ob sodelovanju povabljenega švicarskega orkestra, mogli priti na svoj račun tako stari, kakor mladi.

Ob sodelovanju vseh je tako Slovenska vas imela 28. aprila 1968 spet enega svojih velikih dni, za kar se je navzočim na lice mesta zahvalil predsednik društva Slovenska vas g. Lovre Jan, tem potom pa se jim preko Svobodne Slovenije še enkrat zahvaljuje ves odbor društva in vsa vas.

RAMOS MEJIA

Na praznik 1. maja je obiskal Slomskov dom v spremstvu direktorja msgr. Oreharja glavni direktor slovenskih dušnih pastirjev msgr. Ignacij Kunstelj.

Ob vrodu v dom ob 16.30 ga je pozdravil najprej krajevni dušni pastir dr. Alojzij Stare, nato pa v imenu odbora predsednik g. Zupan Herman ml. Iz skupine narodnih noš, ki jih je vodil g. Šturm France, je izstopila mala Breznikarjeva Verica in s prisrčno pesmico poklonila visokemu gostu šopek nageljnov, gđ. Andrejčkova pa je, prav tako v narodni noši, podarila msgr. Kunstlju sliko A. M. Slomska, ki mu jo je poklonila ramoska srenja v spomin in za željo, da bi povsod, kjer bo pač hodil, mislil na ta slovenski otok sredi tujega morja. Skozi slavnostno okrašen vhod, delo neumornega g. Jožeta Javorška, se je vsa skupina pomikala mimo gostih vrst šolskih otrok s slovenskimi zastavicami v rokah. Otroci so bili pod vodstvom učiteljice ge. Holosane, gđ. Sušnikove in gđ. Brulove. V notranjih prostorih doma je številno občinstvo prisrčno pozdravilo vrhovnega dušnega pastirja.

Nato je msgr. Kunstelj daroval sv. mašo, pri kateri je prepeval ramoski pevski zbor pod vodstvom g. Camernika. Pred sv. mašo je imel msgr. nagovor v zvezi s praznikom sv. Jožeta Delavca.

Po sv. maši se je msgr. Kunstelj podpisal v spominsko knjigo pod geslo: Slomskov dom, o naloga velika, slovenski jezik in krščanska omika! Na-

Vsak teden ena

TROJNO GORJE

Simon Jenko

Gorje, kdor nima doma,
kdor ni nikjer sam svoj gospodar
naj lažje svet pyletoma,
saj vendar tujec je povsod!

Gorje, kdor se useda
za tujo mizo žive dni;
vsak grizljaj mu pleseda,
požirek vsak mu zagreni!

Gorje, kdor zatoljati
prisiljen voljo in srce,
bedakom posoditi
čas mora, glavo in rok!

gle govoriti stene slovenske kapele, bi lahko povedale, kaj vse je pretrpela rajna ga. Anica, pa o tem trpljenju nikomur ni govorila in nikomur tožila, je naglašal msgr. Orehar. Pri Bogu naj sedaj v svojo molitev in prošnjo vključuje poleg svojih dragih tudi slovensko izseljenko družino.

Po maši je za rajno opravil molitve Reši me g. župnik Gregor Mali, nato se je pa iz Slovenske hiše razvil pogreb na pokopališče Flores. Vodil ga je msgr. Orehar, rajno so pa na njeni zadnji zemski poti spremljali še glavni direktor slov. dušnih pastirjev v svetu msgr. Ignacij Kunstelj, gg. župnika Gregor Mali in Matija Lamovešek ter dr. Alojzij Stare. Nečak rajne ge. Anice Rodetove g. Jurij Rode je bil med njenimi sorodniki. Za njimi je bila dolga vrsta slovenskih rojakov, ki so rajno spremljali do njenega groba.

Hudo prizadetemu možu Ivanu Rodetu ter otrokom Marici, Anici, Heleni in Janezu ter ostalemu sorodstvu izrekamo iskreno sožalje, rajna pa naj pri Bogu uživa plačilo in srečo za svojo živo vero, trpljenje in gorje, ki ga je prestala v življenju.

to so se pred polno dvorano vrstile ena za drugo, točke proslave na čast g. Kunstlja. Ves program je povezoval g. Marjan Loboda. Najprej je nastopil zbor šole A. M. Slomska pod vodstvom g. Tineta Selana in zapel dve pesmi: Bog je ustvaril zemljico in Barčica po morju plava. V imenu članov Slomskega doma je spregovoril g. Zupan Herman ml. Predstavil nas je, na kratko oral zgodovino doma ter naštel mnogostransko delo, ki se v domu razvija. Moški zbor SPZ Galus je pod vodstvom dr. Savellija zapel: domovina, mili kraj ter Iz stolpa sem mi zvon doni, po bučnem aplavzu pa še dodal Oj rožmarin. Po nastopu odraslih nas je spet razveselila mladina. Folklorna skupina, ki jo je pripravila ga. Ema Kesslerjeva, je zaplesala venček narodnih plesov. Odrske prizore je zaključila slika slovenskih otrok (v zamisli g. Holosana), ki pred kapelico prosijo Marjo z Brezja za ubogo domovino. Da bi nas msgr. Kunstelj še bolj spoznal, smo mu iz arhiva doma pokazali v 160 diapozitivih vse važnejše trenutke v razvoju te trdnjave slovenstva: od nakupe zemljišča vse do zadnjih prireditev. Po končani proslavi je g. Kunstelj ginjen spregovoril nekaj besed in med drugim izjavil, da bo povsod, kjerkoli bo, povedal: „Če hočete videti Slovenijo v tujini, pojdite v Ramos Mejijo!“ S tem je bil uradni del sporeda zaključen.

G. Kunstelj se je po pogovoru z našo mladino, to je člani krajevnega fantovskega odseka in deklškega krožka, nato pa prisostvoval skupno z vsemi sedanjimi in bivšimi odboriki doma slavnostni večerji, ki so jo pripravile poštovne gospe članice. Proti koncu večerje ga je pozdravil s priložnostno zdravico član nadzornega odbora dr. Jože Krivec, zatem pa je kulturni referent g. Marjan Šifer iznesel nekaj misli v zvezi s problemi, ki jih po mnenju odbora doživljamo v domu. Po večerji so se gostje še dalj časa pomudili v prijateljskih razgovorih.

ANTIGONA, tragedija nesrečne Edipove hčere, ki ji je bil božji zakon več od človeške postave in je kljub tiranovi prepovedi pokopala rodnega brata, je pesniški biser, ki ga postavljajo v vrh dramatične tvornosti vseh časov. To veličastno himno ljubezni do sočloveka — avtor ji je dramatik Sofokles, iz zlatega veka grške kulturne veličine — bo na odru Slovenske hiše uprizoril v svečani predstavi 1. junija ob devetih zvečer Gledališki odsek Slovenske kulture, akcije. Naslovno vlogo bo igrala Nataša Smersujeva, ob njej pa bodo nastopili še Marjeta Smersu, Marjeta Rožanec in Maks Borštnik. Frido Beznik, Ciril Jan, Maks Nos, Marjan Willenpart in Nikolaj Jelocnik, ki je obenem režiser in scenograf. Prva predstava je namenjena tudi poštativni slovenskega Praznika junakov, ki se jih spominjamo v juniju in k jim kot Antigoniemu bratu Polinejku branijo blagoslovljen grob in posmrtno čast. Ponovitve bodo 7. 8. in 9. junija; posebna predstava pa bo namenjena tudi slovenskemu dijaštvu v Buenos Airesu.

PO
TO
VA
NJATU
RI
ZEM

je vaša potovalna agencija. Oddelek za Slovence vodi Armando Blažina

OBISČITE EVROPO — poslovno ali kot turisti. SREČAJTE se s svojimi sorodniki in prijatelji. ČAS NI OMEJEN.

V tem letu BREZ vizumov.

VOŽNJA Z LADJO tja in nazaj	427.50 USA dolarjev
VOŽNJA Z LETALOM tja in nazaj	CELOVEC 940.50 USA dolarjev TRST 904.10 USA dolarjev
CENA ZA EKSKURZIJU 60 dni (do 15. 4. t. l.)	CELOVEC 705.40 USA dolarjev TRST 678.10 USA dolarjev

Vse na odplačevanje

25% na račun in 12 ali 24 obrokov z 12% obrestmi

LADJE: G. Cesare — Augustus — Anna C —
Eugenio C — Enrico C

Avenida Córdoba 351
Buenos Aires

Tel.: 32-6070/6077/6078/6079

Prepovedano za mladino do 18. leta

je naslov predavanja, ki ga bo imel na družinski nedelji v Slomškovem domu 19. maja po sv. maši g. dr.

Vinko Brumen,

Po predavanju in razgovoru skupno kosilo.

Vsi lepo vabljeni!

Dr. FRANC KNAVS ODVETNIK

Lavalle 1290, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure od 17—20
Na telefonu tudi dopoldne (10—12)

Luján, Francia 952
T. E. 735 ali 516

V petek in soboto od 9—13. ure.

JAVNI NOTAR

Francisco Raúl Cascante

Escribano Público
Pta. baja, of. 2
Cangallo 1642 Buenos Aires
T. E. 35-8827

Dr. Tone Žužek ADVOKAT

Lavalle 2327/33, p. 50. Of. 10

Ena kvadra od podzemne
postaje Pasteur

Urađuje ob torkih in četrtkih
od 18. do 20. ure

OBVESTILA

Nedelja, 12. maja 1968:

Romanje v Luján.

Četrtek, 16. maja 1968:

V Slovenskem domu v San Martinu sestanek „Lige žena-mati“ ob 6 zvečer. Govori ga, Matičičeva; Žena in higiena.

Sobota, 18. maja 1968:

II. kulturni večer SKA ob 19.30 v mali dvorani Slovenske hiše, Ramón Falcón 4158. Posvečen bo petdesetletnici smrti Debussyja in bodo predvajani glasbeni filmi njegovih kompozicij. Uvod in komentarje bo podal prof. Alojzij Geržinič.

Nedelja, 19. maja 1968:

Družinska nedelja v Slomškovem domu s predavanjem dr. Vinka Brumna.

Petek, 24. maja 1968:

Sestanek Slov. kat. akad. starešinstva ob 19.30 v Slovenski hiši. Razgovor z msgr. Ignacijem Kunstljem.

Nedelja, 26. maja 1968:

Slovo od gen. direktorja za dušno-pastirstvo med Slovenci v izseljenstvu, msgr. Ignacija Kunstlja v Slovenski hiši ob 4 popoldne.

Našel se je ključ na Rivadaviji v mestu. Lastnik naj kliče telefonsko Slovensko hranilnico na številko 658-6574.

PO ŠPORTNEM SVETU

Na južnoameriškem veslaškem prvenstvu, ki je bilo v El Callao v Peru, je Argentina devetletno osvojila naslov prvaka. Argentinski veslači so zmagali v štirih panogah, v četvercu s krmarjem, v skifu, v četvercu brez krmarja, v skifu, v četvercu brez točk.

Na namiznoteniskem turnirju v Lyonu v Franciji za prvenstvo Evrope, ki se je končalo konec aprila, je tretjič osvojila naslov švedska, drugo mesto je zasedla SZ, tretje pa Jugoslavija. Slede Madžarska, Anglija, Romunija, ČSSR, Zah. Nemčija, Danska, Vzhodna Nemčija, Belgija, Poljska, Francija, Avstrija, Nizozemska, Luksemburg, Irska, Finska, Škotska, Španija, Wales, Portugal, Švica, Grčija, Italija, Jersey, Malta in Guernsey.

Za Jugoslavijo so igrali pri moških Korpa, Vecko, Šurbek in Stipančič; pri damah pa Reslerjeva, Pirčeva in Sojščeva.

Damsko prvenstvo pa je nepričakovano odnesla ekipa Zah. Nemčije pred SZ in ČSSR, slede pa Madžarska, Anglija, Vzh. Nemčija, Romunija, Poljska, Jugoslavija, Švedska, Danska, Švica, Francija, Nizozemska, Avstrija, Škotska, Belgija in Finska.

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Redactor: José Kroselj

Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503

Argentina

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intellectual No. 955.451

Naročnina Svobodne Slovenije za leto 1968: za Argentino \$ 2.500.— Pri pošiljanju po pošti doplačilo 100 pesov. Za ZDA in Kanado: 13 USA dolarjev za pošiljanje z letalsko pošto, in 9 USA dolarjev za pošiljanje z navadno pošto.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Bs. Aires. T. E. 33-7213

Slovenski dom, Carapachay

Nedelja 19. maja

OSMA OBLETNICA s celodnevni programom

- ob 10.45: Dviganje zastav
- ob 11.00: Sv. maša
- ob 12.00: Kulturni program
- ob 13.00: Kosilo nato prosta zabava

Sodeluje Planika

Mladi in stari vabljeni!

ZAHVALA

Vsem prijateljem in znancem sporočamo, da je po kratki bolezni umrl v San Justu dne 30. aprila t. l. v starosti 77 let gospod

Lojze Tekavec

doma iz Klane pri Želumlju.

Po sv. maši v farni cerkvi v San Justu smo ga pokopali na pokopališču v Villegas.

Zahvaljujemo se č. gg. duhovnikom in vsem, ki so ga kropili in spremenili k večnemu počitku.

Zalujoci sinovi in hčere, zeti in snahu, vnuki in vnukinje ter ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob smrti naše žene, mame in sestre, gospe

Ane Rode roj. Moder

se zahvaljujemo vsem, ki so nas spremljali v dneh žalosti. Hvaležni smo gg. duhovnikom msgr. Ign. Kunstlju, msgr. A. Oreharju, dr. Fr. Gnidovcu, dr. P. Zaklju, župniku G. Maliju, župniku M. Lamovšku, dr. A. Starcu, p. C. Petelinu, F. Himmelreieru, F. Urbaniju; sorodnikom, znancem in rojakom, ki so v tako lepem številu prihajali kropiti in se udeležili pogreba. Zahvaljujemo se gg. msgr. Oreharju za pogrebno sv. mašo in vodstvo pogreba dr. Starcu za molitve na domu pred odhodom in župniku Maliju za molitve po sv. maši.

Iskreno smo hvaležni gđ. Rozl. Golob, ki je bila ves čas njene bolezni v veliko pomoč in tolažbo. Zahvaljujemo se sosedom družinam Mehle, Železnikar ter Selan in vsem, ki so nas duhovno in gmočno v teh dneh podprli. Posebno se zahvaljujemo vsem, ki ste molili zanjo v času bolezni in ob njeni smrti.

Zalujoci mož, otroci, sestre in sorodniki.

Terezija Jerman roj. Moder

Pokopali so jo v Dolu pri Ljubljani.

Bog ji daj zaslužen plačilo! Naj počiva v miru!

France, sin, z družino (Bariloche)
brata Janez in Franc ter sestre Elizabeta in Milka
sin Jože in hčere Marija, Angela, Milka in Ivana
ter ostalo sorodstvo (v domovini).

Bariloche — Dol pri Ljubljani.

Našim prijateljem v večnosti se je pridružila mati
naših součencev

gospa Ana Rode

Blaga gospa je z ljubeznijo spremljala naše delo v šoli. Ko nam je lani na šolski proslavi narodnega praznika pripenjala slovenske zastave, nismo slutili, da je bilo to njeno slovo. Molili bomo zanjo in za vso družino pri šolski maši v soboto, dne 11. maja ob 11.30. h kateri vabimo vse naše starše in prijatelje.

Otroci Jegličeve šole

PRED PETDESETIMI LETI:

POT DO PRVE SLOVENSKE VLADE

Dr. Tine Debeljak

7. novembra 1917 (oktobra po ruskem koledarju, zato oktobrska!) pa je uspel boljševikom prevzem oblasti. Lenin je takoj pohitel izvršiti prvo zahtevo, s katero je pridobil mnogi: skleniti mir. Takoj je dal poziv na vse vojaške se države na mirovna pogajanja, s katerim bi ne bilo „nobenih osvajanj in nobenih kontribucij“. Antantne države se niso odvale, pač pa Nemci, ker jim je bilo veliko na tem, da je odpadel en sovražnik in bi s premirjem z njim razbremenili vzhodno fronto in okrepi napade na zahodu. Zato so sprejeli ponudbo in se sestali že decembra v Brestu Litovskem, da se pogovore z Rusi, Ukrajinci in Baltskimi državami, ki so se medtem odcepile od Rusije. Poslužile so se „samoodločbe narodov s pravico od odcepitve“, kakor so jo propagirali boljševiki.

Sicer pa je bilo vse leto 1917 leto medsebojnega iskanja Avstro-ogrške in Antante za sklenitev separatnega miru. Cezernin opisuje, da so najprej potipali za možnost miru Italijani, potem Rusi. Ti 26. februarja 1917. Ko je že bil določen kraj za sestanek odposlancev v nevtralni deželi, je bil ruski car v marčevski revoluciji odstavljen. Ko bi se ta poizkus začel nekaj tednov prej in bi vodil do uspeha, bi spremenil usodo sveta! V aprilu 1917 — po ruski revoluciji — je avstrijski zunanji minister Czernin pisal pismo cesarju Karlu in mu pojasnil ves položaj Avstrije v l. 1917: treba je začeti mirovna pogajanja čimprej in ker zimskega vojskovanja ne bomo več prenesli, naj se mir sklene za vsako ceno v poznem poletju ali v jeseni... Če bomo stopili pred Antanto s predlogom za mir v času, ko bo že viden — polom v notranjosti naše države, bo zaman... zato je treba hiteti... Revolucionarna nevarnost se dviga na evropskem horizontu, ki jo Anglija podpira, in ta grožnja je moj najbolj poudarjeni argument. Pet vladarjev je bilo že v tej vojski vrženih s prestola... Exempla trahunt... Ta vojska je odprla novo dobo v svetovni zgodovini...

Dve stvari sta jasni: na naše Slovence vpliva ruska revolucija bolj kot na Nemce iz 'Rajha'... Pritisk na ljudstvo je tak, da je že neznošen... Če je lok preveč napet, se lahko pričakuje zlom vsak dan... Če ne bosta Osrednji sili v naslednjih mesecih zmogni ustvariti miru, potem nam bodo narodi zrastle preko glave in bodo valovi revolucionarnih dogodkov vse to odnesli, za kar se naši bratje in sinovi danes bore in umirajo. Ponavljam: nevarnosti, ki jih vidim rasti, so take, da jim ne morem biti kos... Mi lahko čakamo samo še par tednov... in če tedaj ne uspemo... bomo morali izigrati naše zadnje karte in — biti pripravljeni na — velike in težke žrtve... (Cz. 198—204).

Tako je minister obvestil cesarja Karla, ki je poslal poročilo v Berlin; od tam pa je prišlo zelo optimistično pisanje o končni nemški zmagi...

V tem letu je bilo še več tipanj za mir: papež, potem princ Sikst Parmski, avgusta pogajanja grof Armand in Reveleta, generala Smuths in Hensdorf itd. toda vsi pogoji so bili taki, da Nemčija mora zapustiti Belgijo in odstopiti Alzacijo in Loreno ter se odpovedati militarizmu... Avstrija pa mora zadostiti italijanskim zahtevam, srbskim (Bosna in Hercegovina) in rumunskim (Sedmograška)... Avstrija je hotela vplivati na Nemčijo, da bi odstopila Alzacijo, v zameno pa bi dobila — kraljevino Poljsko...

Tu moram omenjati težnjo po drugem trializmu na severu države. 6. novembra 1916 sta Nemčija in Avstrija priznali *Kraljestvo Poljsko*.

Kakor vemo, se je Pilsudski boril s svojimi strelci pod avstrijsko patronanco. Nemci in Avstrijci so osvajali rusko-poljsko ozemlje za Poljsko kraljevino, ki so jo priznali. Avstrija je bila pripravljena odstopiti temu kraljestvu zahodno Galicijo (Krakov), zato pa je bil v načrtu „trializem“: vsa zedinjena Poljska bi se priključila Avstro-Ogrski kot posredna država pod habsburškim žezlom. To je bila takozvana „avstrijska rešitev poljskega vprašanja“. Toda tej se je protivil ogrski predsednik Tisza. Ta ni hotel nobene spremembe dualizma. Tako ni bil za sprejetje v sklop države Poljske, ker bi se povečal slovanski element. Zato so Avstrijci hoteli izkoristiti

poljsko pripravljenost na povezavo z Avstrijo s tem, da bi odstopili nadzorstvo nad Poljskim kraljestvom Nemčiji, ki naj bi v za to pridobitev odstopila Alzacijo in Loreno Francozom ter tako omogočila sklepanje miru. Toda antanta je hotela še zlom pruskega militarizma, ki pa je še trdno upal v zmago. V zameno za priključitev Poljske, je Avstrija začela pripravljati še en nov trializem: priključitev Rumunije Podkarpatske Ukrajince k Avstro-Ogrski; je med Rumuni imela privrženecve že od pred vojske (1915), če bi ji odstopili Sedmograško. Toda tudi tej priključitvi k Ogrski se je Tisza uprl, ki je bil nasprotnik vseh „trializmov“ tudi jugoslovanskega.

Ko bi Avstrija znala rešiti nacionalni problem v sebi, bi bila na poti k Veliki Avstriji, kakor jo je zamišljal Ferdinand. Poljska, Rumunija, Galicija in Jugoslavija so bile pripravljene sestavljati njeno federacijo in — zavezniki bi si tudi želeli močno Avstrijo kot jezik proti pruskemu militarizmu in imperializmu. Zato so šli vsi napori Antante za tem, da ločijo Avstrijo od Nemčije, da ji pomagajo k ureditvi sporov v njej, da jo utrdijo, ne pa razbijejo. Francija bi želela iz Avstro-Ogrske napraviti neke vrste Podonavsko federacijo, ki bi si jo želel tudi Czernin (str. 300), pa ni vedel, kako naj bi jo ustvaril proti nasprotovanju Nemcev in Madžarov... (Cesar Karl je ob kronanju za ogrskega kralja prisegel, da bo varoval integriteto dežel Krone sv. Stefana.)

Vse leto 1917 so šla pogajanja v tej smeri. Do uspeha ni prišlo iz dveh razlogov: ker so Nemci vztrajali v svoji veri v končno zmago in bili v vsem poučeni o omahovanju Avstrije, zaradi česar so svojo vojaško komando vedno bolj razširjali na avstrijsko vojsko, se mešali med njo in jo npr. na vzhodni fronti docela imeli pod komando, da ni bila zmognena več lastnih odločb. In drugič: ker je bil po sredi Londonski pakt in ga nobena antantna posredovalna vloga ni mogla spraviti s sveta, kvečjemu omiliti, toda nikdar tako, da ne bi Avstrija morala izročiti Italiji Južne Tirolske in Trsta z okolico. Toda: „Triest und den Zugang zur Adria zu verlieren so sollen ist eine unmögliche Zumutung“ (Cz. 232) „Nemogoče je sprejeti, da bi se morali odpovedati Trstu in dohodu do njega.“